

LOKALE GESCHIEDENIS GEMEENTE GAVERE

(bron: vademecum Gavere)

De lezer zal wel onmiddellijk begrijpen dat wij slechts een korte historische schets kunnen geven, die uiteraard voor heel wat aanvullingen en verbeteringen vatbaar is. De hoofdbedoeling bij het schrijven van deze inleiding is te wijzen op de merkwaardige verwevenheid van de lotgevallen van onze zes 'deelgemeenten', die sinds 1977 een echt gemeenschappelijke koers zijn gaan varen. Verheugend is dat over elk van onze zes ex-gemeenten al enthousiast en over enkele zelfs grondig opzoekingswerk in verband met het verleden is verricht.

Vooraf moeten wij voor ogen houden dat deze lokale geschiedenis, hoe kleinschalig ook, zeer wisselvallig en zeer ingewikkeld is verlopen.

Onze gebieden waren immers versnipperd, en onze 'Lage Landen' werden, juist vanwege hun gunstige ligging en welvaart, bijna zonder onderbreking belopen door krijgsvolk uit alle hoeken van Europa.

1. Hoe onze gemeenten aan hun naam gekomen zijn.
2. De vroegste tijden: van Oude Belgen en Romeinen.
3. De duistere "Middeleeuwen": van kloosters en feodale heren.
4. De groei van het "Land van Gavere".
5. De Slag bij Gavere (23 juli 1453).
6. Egmont en het prinsdom Gavere.
7. De Franse Revolutie en de fundamentele ommekeer van de 19^e eeuw.
8. De 20^e eeuw: twee wereldoorlogen en hun gevolgen ...
9. De fusiegemeente Gavere.
10. Historisch archief m.b.t. tot de streekgeschiedenis.
11. De Vlag van de Gemeente Gavere.

1. Hoe onze gemeenten aan hun naam gekomen zijn:

Hoe en wanneer gemeenten of dorpen of wijken aan hun naam gekomen zijn, is bijna altijd een duistere en dus betwistbare aangelegenheid gebleken. Deze namen duiken immers op zonder uitleg in zeer oude documenten en feitelijk gaan ze terug in de 'mist der tijden'...

Voor 'ASPER' verwijzen de etymologen naar verschillende afkomst en uiteenlopende schrijfwijzen en betekenissen en komen eigenlijk nergens uit voor wat de preciese betekenis betreft. Van de 10^e eeuw af duiken op: 'Haspra', 'Haspera', 'Haspre', 'Aspera', 'Haspere' en ca. 1200 'Asper'. Heeft het met weiden en rivier te maken? Of met de naam van een lokale grootgrondbezitter?

Voor 'BAAIGEM' kan men best terecht bij de specialist J.M. Gysseling die het houdt bij een Frankische oorsprong, nl. 'Badwo-inga-heim', wat zou duiden op een nederzetting, waar een zekere Badwo baas was. Middeleeuwse teksten spreken van 'Badengem' of 'Badingehem'.

'DIKKELVENNE' behoort zonder twijfel tot de heeloude nederzettingen langs de Schelde. Reeds onder Karel de Kale, kleinzoon van Karel de Grote (+ 814), is er sprake van 'Ticlevinni' en dit zal wel te danken zijn aan de aanwezigheid van een Benediktijnerabdij aldaar.

'Dicla' zou kleine dijk betekenen, en 'tichel' en 'venne' zouden de typische eigenheid van de bodem oproepen.

'GAVERE' biedt gelukkig minder etymologische problemen.

De term 'Gauara' wordt al gebruikt in de 10e eeuwen de interpretatie als 'gabra' (= Germaans voor moeras) of drassige weide zal wel de betrouwbaarste zijn. Denken we maar even aan de talrijke aanverwante plaatsnamen in Vlaanderen: Gaverbeek, de Gavers, Gavergoed, enz ...

'SEMMERZAKE' kan eveneens zeer oude adelbrieven voorleggen en duikt reeds in de Karolingische tijd op als 'Cimbarsaca' en 'Cimbraziacum' (= landgoed van Cimbrasius?) maar de betekenis blijft tot op heden mysterieus...

'VURSTE' tenslotte zal wel de verbastering zijn van het Latijnse 'forestum' (= woud), en dus wijzen in de richting van een boskant t.o.v. lager gelegen, drassige Scheldeboorden.

2. De vroegste tijden: van Oude Belgen en Romeinen

Reeds lang vóór de Romeinen trekken er mensen door de vruchtbare en vis- en waterwildrijke Scheldevlakte. Hier en daar komt er een vaste nederzetting. De Schelde blijkt een praktische (zij het niet ongevaarlijke!) verkeersader, veel bruikbaar en betrouwbaarder dan gelijk welke land- en boswegel. Enkele archeologische vondsten bewijzen die prehistorische cultuur. Zo wordt bv. in 1810 in Dikkelvenne een bronzen zwaard gevonden, dat dateert van ca. 1000 -700 vóór Christus.

De plotse komst van Julius Caesar en zijn legioenen gooit het leven van onze voorouders - de Menapiërs ten westen van de Schelde en de Nerviërs ten oosten ervan - overhoop. Na een bitsige strijd gaat de deur open voor de Romeinse 'moderne' beschaving, technisch en economisch ingewikkelder en in verbinding met een wereldrijk... De Gallo-Romeinse beschaving brengt ons rust en orde, materiële welvaart, een wegennet, de eerste steden (aan de Schelde stroomopwaarts Doornik en stroomafwaarts een 'castrum' of legerplaats en handelsnederzetting nabij het latere Gent) en het eerste christendom.

Een klein onderdeel van dat zo geroemde heirbanennet, nl. een buurtweg met knooppunt in Velzeke (Zottegem) en voerend naar Gent, loopt langsheen het grondgebied van Baaigem. De naam 'heirweg' is er in de volksmond blijven hangen.

De bestuurlijke indeling van onze gewesten door de Romeinen wordt later door de Kerk overgenomen (ni. de 'civitates' worden 'bisdommen') en zo goed als onveranderd bewaard tot diep in de 16e eeuw!

Van die vier eeuwen Romeinse aanwezigheid alhier zijn er ook enkele stoffelijke bewijzen aan het licht gekomen. Zo vindt men bv. in Dikkelvenne rond 1800 een kleine muntschat, er in de grond verborgen in de tijd van keizer Marcus Aurelius... Ook de ondergrond van Asper en Semmerzake laten een en ander los, zoals bv. een fraai Bacchusbeeldje en de merovingische vondsten op het Jolleveld.

3. De 'duistere' Middeleeuwen: van kloosters en feodale heren

Wanneer het Romeinse Rijk over zijn hoogtepunt heen is, dringen hier de Germaanse Franken binnen. Uit de geleidelijke versmelting van hun leefgewoonten met die van de Gallo-Romeinen en die van het moeizaam veld winnend christendom ontstaan de 'middeleeuwen', De Merovingische vorst Clovis 'bekeert zich' en regeert aanvankelijk vanuit Doornik.

Over dat vroege christendom in onze gewesten weten wij niet veel. In onze regio missioneert vooral de H.Amandus, met de steun van koning Dagobert en desnoods tegen de zin van onze voorouders, die hun oude zeden en rituelen maar node los laten. Rond 650 sticht hij nabij de samenvloeiing van Schelde en Leie twee primitieve kloostergemeenschappen. Hieruit ontwikkelen zich de invloedrijke Gentse abdijen van St.-Baafs en van St.-Pieters, de machtigste in Vlaanderen en van de belangrijkste in heel West-Europa.

Naast de verering van de H.Amandus is ook die van de H.Martinus van Tours, een Romeins legerofficier, zeer typisch in onze streken. Primitieve bedehuizen -de voorlopers van onze huidige parochiekerken -worden hen toegewijd.

De machtige lokale grootgrondbezitters, optredend vanuit hun domeinen of villa's, steunen doelbewust deze jonge abdijen (al zullen zij er ook vaak gloeiende ruzie mee maken !), en deze laatste verwerven ook steeds meer gronden links en rechts. Hieruit putten zij rijkdom, invloed en macht!

Van deze boeiende maar slecht gekende kloostergeschiedenis hebben wij een voorbeeld ter plekke. Ten tijde van Karel de Grote vestigen zich monniken in Dikkelvenne. Zij nemen de regel van de H.Benedictus aan. Wij kennen de eerste abt: een zekere Hilduardus. Deze weet de lokale heer Magrippus te bekeren en tot hulp bij de kerkbouw te bewegen. Intussen is ook een Engelse prinses, Christiana, met enkele gezellinnen zich op dezelfde plek komen vestigen. Hun levenswandel wekt bewondering en hen worden wondere daden toegeschreven. Hun graf wordt druk bezocht, zij worden als heilige voorsprekers vereerd en ter hulp geroepen bij alle mogelijke miseries van mens en dier.

Zoals de meeste abdijen in Vlaanderen valt ook de St.-Pietersabdij in Dikkelvenne ten prooi aan de roofzieke Noormannen. Het allerkostbaarste bezit, de relikwieën, trachten de vluchtende monniken in veiligheid te stellen. Zo belanden de relikwieën van de H.Hilduardus en Christiana in het beter beveiligde Dendermonde. Na de aftocht van de Noormannen en de terugkeer der monniken blijkt herbeginnen alhier verre van gemakkelijk en tenslotte zal onze lokale Benedictijnenabdij, op initiatief van de graaf, in 1081 'verhuizen' naar de grensplaats Geraardsbergen. Aldaar herboren als St.-Adrianusabdij, zal zij een nieuwe eeuwenlange bloei tegemoet gaan !

Van deze kloostergemeenschappen weten wij dat zij ook in meer praktische levensopgaven hun man staan en niet zelden als gangmakers van de materiële vooruitgang fungeren, inzake lezen en schrijven, landwinning en bosbeheer, de boerenstiel en het bouwvak ... Als grootgrondbezitters zijn de abten tevens werkgevers en wereldlijke machthebbers.

Intussen heeft Karel de Grote, keizer sinds 800 en 'vader van Europa', de bestuursvormen van zijn reusachtige Karolingische rijk aangepast en vereenvoudigd. Onder zijn opvolgers en niet in het minst vanwege de chaos ten tijde van de

Noormannen, breekt het 'leenroerig tijdperk' of de feodaliteit door. In theorie onderdanig aan hun vorst en diens wetgeving, maar in de praktijk vaak eigenmachtig optredend, regelen de vele lokale heren het bestuur van hun 'heerlijkheid'. In ruil voor bescherming van hun onderdanen -de meeste zijn 'laten' of 'horigen' -kunnen zij allerlei domaniale rechten doen gelden. Zij regelen bestuur en rechtspraak (bv. via een schepenbank en baljuw), bezitten winstgevendende monopolies (zoals vissen en jagen, wanmolens en brouwerij) en herinneren hun onderhorigen geregeld aan hun verplichtingen, zoals een deel van alle oogsten en producten (gewoonlijk een 'tiende') en de telkens terugkerende karweien of herendiensten.

Tussen de Noordzee en de machtige Schelde, die al in de voor-romeinse tijd als grens fungeerde, bloeit het graafschap Vlaanderen op na de verdelingen van het Karolingische rijk. Zelf zijn deze graven vazallen of leenmannen, door hun eed gebonden aan hun leenheer, de koning van Frankrijk. Naast dit gebied ten westen van de Schelde, het zgn. 'Kroon-Vlaanderen', breidt de Vlaamse graaf Baudewijn V in de 11 e eeuw zijn macht tevens uit over de Schelde en voor dit geannexeerde gebied tussen Schelde en Dender, het zgn. 'Land van Aalst' of 'Rijks-Vlaanderen', engageert hij zich feodaal t.o.v. de Duitse keizer.

Het uitgestrekte en (voor die tijd) volkrijke graafschap wordt administratief onderverdeeld in 'kasselrijen' : zo bv. de kasselrij Oudenaarde, die Asper bevat en het nieuw verworven 'Land van Aalst', dat alle dorpen en heerlijkheden op de rechteroever van de Schelde omvat. Binnen die kasselrijen wordt het grondgebied weer verder opgedeeld en beleend, vererfd, verkocht, verbeurd verklaard, in bruidschat gegeven...

Zo moet men zich Vlaanderen tijdens de middeleeuwen politiekterritoriaal voorstellen als een grote, onregelmatige 'lappendeken', bestaande uit honderden wereldlijke of kerkelijke ministaatjes of 'heerlijkheden', qua grootte vaak samenvallend met huidige parochies en gemeenten .

In de 12e eeuw zullen daar dan nog de nijvere steden bijkomen, meestal gegroeid uit oudere gespecialiseerde handelsnederzettingen. Naast de monniken en de geestelijkheid, de boeren en de plattelandsadel verschijnen de ondernemende, kapitaalkrachtige en vrijheidslievende poorters, die hun nieuwe, duur gekochte stadsrechten met vuur zullen verdedigen !

4. De groei van het 'Land van Gavere'

In onze kontreien spelen de Heren van Gavere, 'een der oudste, vermogendste en beroemdste geslachten van het graafschap Vlaanderen', onbetwistbaar de hoofdrol. Boeiend zijn de legenden rond het ontstaan van deze machtige familie. Maar strikt historisch zijn hun afstamming, hun politieke manoeuvres en hun juridische positie t.o.v. de graven van Vlaanderen, eerder onduidelijk, zeker tot in de 13e eeuw.

Reeds in het midden van de 10e eeuw wordt er een Raas'van Gavere' vermeld... Zelf belangrijke medewerkers (bv. als erfelijk 'opperschenker') en baronnen van hun leenheer, de graaf, delen zij in diens macht en problemen. Vaak trekken zij, in hoog internationaal gezelschap, mee op kruistocht naar het Heilig Land. Hebben ook zij hun wapenschild bij die gelegenheid veroverd?

Met alle mogelijke middelen slagen zij er in hun baanderij of baronie te vergroten en hun gezag aan de vele lastige, kleinere heren uit de omgeving op te dringen. Hun territoriaal bezit reikt ten slotte tot ver buiten het huidige Groot-Gavere. Het omvat in de regio de parochies Baaigem, Dikkelvenne, Gavere, Hermeigem, Meilegem, Munkzwalm, Nederzwalm, Paulatem, Semmerzake, St.-Denijs-Boekel, St.-Maria-Latem, Vurste, Wassene (een zelfstandige parochie tot in de 18e eeuw) en Welden, maar ook het noordelijker gelegen graafschap Evergem (dat in 1282 verkocht wordt aan de St.-Baafsabdij) en enkele kleinere heerlijkheden zoals Vinderhoute en Merendree. Ook in Henegouwen en het huidige Frans-Vlaanderen hebben de heren van Gavere mettertijd - via huwelijken vooral -machtsposities verworven.

In 1325 komt er een gewelddadig einde aan de mannelijke lijn van de heren van Gavere. Men moet zich dit 'Land van Gavere', deel van een wijdvertakt familiebezit, dus niet als een sterk homogeen blok op de kaart van het toenmalige Vlaanderen voorstellen. Er blijven immers binnen in dit 'land' nog heel wat kleine heerlijkheden over, waar andere adellijke families de plak zwaaien vanuit hun kleine waterslot of stevig omwalde herenhoeve of waar abdijen hun eeuwenoude rechten doen gelden.

Over de politieke en territoriale situatie van de verschillende deelgemeenten kunnen wij dus heel kort zijn, temeer daar er nog heel wat historische probleempjes op een definitieve opheldering wachten !

Baaigem zoals hoger vermeld onder het waakzaam oog van de heer van Gavere, beschikt toch over een eigen vierschaar en een schepenbank, die in openlucht zetelen in het dorpscentrum.

Dikkelvenne en de meeste aanpalende heerlijkheden, zijn reeds vroeg van Gavere afhankelijk: zo de belangrijke meierij van Boechoute en de heerlijkheden Baudriesch en Vrekhem, die ook een eigen 'wet' bezitten. Andere kleine heerlijkheden en landgoederen uit de buurt hangen daarentegen af van andere heren (bv. het goed 'Te Beken' van de heer van Rode) of van abdijen.

Semmerzake gaat in het midden van de 13e eeuw over in handen van de baronie van Gavere. De lokale heren van Boxborre (hadden die een eigen burcht op 'de Turre?') verdwijnen hierdoor van het voorplan. Een kleine 'enclave', bestuurd door de familie Van der Gracht, verwant aan de Gaversen, blijft met Melsen verbonden.

Vurste is eveneens Gavers rechtsgebied. De heer van Gavere komt er jaarlijks zetelen op de 'jaarwaarheid' van de parochies Vurste, Wassene en Semmerzake. Alle mannen moeten er aanwezig zijn en de uitspraken van de leenmannen over de criminele zaken en van de schepenen over alle andere rechtszaken, aanhoren. Binnen de parochie van Vurste liggen nog een paar kleinere lenen, nl. 'Burcht ter Mere' en Evenakker, dat van Schelderode afhangt en vooral de aparte 'enclave', gevormd door het domein 'Borgwal', tot op heden bewaard.

Zoals reeds gezegd, hebben ook abdijen (waaronder verschillende van buiten ons huidige België) hier in onze streken heel wat gronden en vooral recht van toezicht en inkomsten van heel wat parochies. Zo heeft bv. de Noordfranse abdij van Anchin het patronaatsrecht over de St.-Bavokerk van Baaigem, en deze van Denain over de St.-Martinus te Vurste. De machtige Gentse St.-Baafsabdij heeft grond aan de voet in Dikkelvenne en Semmerzake, oefent het patronaatsrecht uit over de St.-Martinusparochie in Asper, en int er tienden. De Norbertijnerabdij St.-Cornelis van Ninove bezit in Dikkelvenne uitgestrekte goederen en hoeven (bv. het prachtige 'Hof ter Spiegel' nabij de Munkbossen) en zelfs een eigen kapel.

Bijzonder betekenisvol is natuurlijk dat Asper, over de Schelde, samen met Zingem één grote heerlijkheid vormt binnen de kasselrij Oudenaarde die aan de graven van Vlaanderen toebehoort. De dorpen op de linkeroever horen trouwens ook thuis in een ander bisdom, nl. Doornik, terwijl de rechteroever kerkelijk bestuurd wordt vanuit Kamerijk.

Binnen het historische Asper liggen ook nog een paar miniheerlijkheden, zoals 'Hove', 'Walle' en 'Asper ten Ede'.

Parallel met de talloze geschiedenissen die zich op het platteland afspelen, ontwikkelt zich de jongere geschiedenis van de vele kleine en vooral grote steden in Vlaanderen. Gent, Brugge en Ieper zijn de uitschieters en vaak ligt het lot van gans Vlaanderen in hun handen! In de eerste fase van hun groei blijken zij betrouwbare bondgenoten van de graaf in zijn voortdurende zorg om de lokale adel onder zich te houden. Maar gaandeweg worden de grote steden -met het trotse Gent als koploper -dank zij hun kapitaalcrachtige koopliedenstand en hun volkrijke, militair getrainde ambachten of vakbonden de voornaamste tegenstrevers van het centraal gezag!

Pas in de 16e eeuw zullen de tirannieke Gentenaren -moegestreden -definitief de knie buigen voor de vorst.

5. De Slag bij Gavere (23 juli 1453)

In het licht van deze slopende krachtmeting tussen de heerszucht van de vorsten en het particularisme van de grote steden, moeten we de zes jaar aanslepende 'Grote Gentse Oorlog' zien, die uitmondt in de bloedige slag bij Gavere, het belangrijkste wapenfeit uit onze lokale geschiedenis.

Ook onze mensen zijn bij dit drama sterk betrokken. De veldslag speelt zich immers a.h.w. onder hun ogen af en heel wat inwoners uit Gavere (toen een dorp van ca. 500 inwoners) en vooral uit Asper, zijn bondgenoten van de opstandige Gentenaars. En vergeten we vooral niet dat bij elke legerdoortocht -vijand of vriend -de verspreide, bijna weerloze

boerenbevolking de eerste dupe is. Om de vijand te treffen en van bevoorradingsmogelijkheden af te snijden wordt niet zelden de tactiek van de 'verschroeide aarde' toegepast. De belangen van de grote stad en van het aansluitende platteland, de zgn. 'bijvang', lopen dus vaak parallel. Het machtige Gent is trouwens de 'spreekbuis van de kleine man binnen de 'Staten van Vlaanderen', waar het platteland enkel door een paar hoge edellieden is vertegenwoordigd...

Door het huwelijk (1382) van Margareta van Male, erfdochter van Vlaanderen, met de eerste hertog van Bourgondië, Filips de Stoute, komt Vlaanderen eens te meer 'in vreemde handen'. De derde hertog in de rij, Filips de Goede (1419-1467), zet de centraliserende politiek van zijn grootvader en vader Jan zonder Vrees krachtig verder. Deze 'Grote Hertog van het Westen' sticht niet alleen de illustere ridderorde van het Gulden Vlies, maar zorgt eerst en vooral voor de beginnende 'eenmaking' van de Nederlandse gewesten (toen reeds 'België' genoemd...). Met geslepen diplomatie, berekende huwelijkspolitiek, en desnoods met klinkende munt of wapengeweld brengt hij Vlaanderen, Brabant, Zeeland, Holland, Namen, Henegouwen en Luxemburg samen in een nieuwe statenbond, die hij los weet te koppelen van Frankrijk en Duitsland.

Hij heeft natuurlijk af te rekenen met bitter verzet, niet in het minst van de stad-staat Gent (toen de grootste stad van Vlaanderen met ca. 60.000 inwoners) die zelf met alle mogelijke middelen en ten allen prijze een groot deel van het graafschap onder controle wil houden!

Al in de 14e eeuw -de eeuw der Arteveldes -lijden de grote wolverwerkende Vlaamse steden onder een zware en slepende crisis in de textielnijverheid. De concurrentie met Engeland, de grote wolleverancier en met kleinere productiecentra in Vlaanderen en Brabant dwingt de Gentenaars vaak tot keihard optreden. Ook de interne spanningen tussen de rijke patriciërs en het vaak met werkloosheid en honger bedreigd 'gemeen', hebben van Gent een geduchte vechtstad gemaakt

Zoals zijn voorgangers tracht hertog Filips eerst te infiltreren in het Gentse stadsbestuur en er tweedracht te zaaien. Daar hij niet gerechtigd is rechtstreekse belastingen te heffen in de steden, is hij nog steeds op een jaarlijkse 'bede' aangewezen, hem plechtig toegestaan door het stadsmagistraat, onder de vorm van een vast bedrag.

Deze ingewikkelde ouderwetse en ietwat vernederende gang van zaken zint de hertog niet en hij eist van Gent de bede te vervangen door een belasting op het zout -toentertijd onmisbaar om levensmiddelen te kunnen bewaren! -te innen door zijn eigen ambtenaren. Nadien wordt een graanbelasting opgedrongen. Gent doorziet deze tactiek en weigert. De hertog is razend en treft de eerste tegenmaatregelen: verbanning van enkele onwillige schepenen en het terugroepen van zijn baljuw uit de Arteveldestad. Onderhandelingen mislukken.

Gent, beseffend dat de hertog niet zal toegeven, en dat deze krachtmeting vroeg of laat weer op het slagveld zal worden beslecht, grijpt naar de wapens en komt in actie. Snel worden belangrijke militaire steunpunten in de omgeving bezet. De kastelen van Gavere (controle op de Schelde!), Poeke en Schendelbeke (Dender) worden door de Gentse militia ingenomen en in staat van verdediging gebracht, met het doel een eventuele omsingelingspolitiek van Filips te dwarsbomen. Om de reuzenstad in geval van beleg, van proviand te voorzien, trekken bijna dagelijks gewapende benden uit Gent, zoals de gevreesde 'Witte Kaproenen' en 'de Ghezellen van de Groene Tente' op strooptocht doorheen het graafschap. In 1452 belegeren de Gentenaars en hun bondgenoten uit de Scheldevallei de stad Oudenaarde, trouw gebleven aan de hertog, maar ze worden er met zware verliezen tot de aftocht gedwongen. Ook te Nevele, Merelbeke, Overmere, Geraardsbergen en zelfs tot in het Waasland komt het tot zware schermutselingen en verliezen honderden soldaten van beide partijen het leven. Wanneer de hertog begin juni met een groot leger door Vlaanderen opmarcheert, moeten de bruggenhoofden te Poeke en

Schendelbeke zich na dapper verweer overgeven. De garnizoenssoldaten worden er zonder pardon opgeknoopt

Het hertogelijk leger bestaat vooral uit huurlingen, geronseld in Picardië en Bourgondië en elders, maar ook uit vazallen uit Vlaanderen met hun aanhang. De legerleiding slaat het kamp op te Gavere en beslist eerst de burcht in te nemen alvorens Gent zelf aan te vallen. In de nacht van 22 op 23 juli gebeurt er iets onverwachts: de kapitein van de ingehuurde Engelse boogschutters, John Fox, die samen met een vijftigtal Gentenaars de Gaverse burcht bezet houdt, zoekt in het geheim contact met het hertogelijk kamp! In ruil voor lijfsbehoud zal hij trachten de Gentenaars een verkeerd beeld van de troepensterkte op te hangen, hen uit hun stad te lokken en ze tot Gavere te leiden... Een deel van de bezetters weet zo 's nachts met toestemming van de hertog uit de burcht te ontsnappen en Gent te bereiken. Nadat ze het stadsbestuur hebben kunnen overtuigen, trekt enkele uren later een leger van ca. 25.000 man -alle mannen van 20 tot 60, 'op straffe van den strop' -de stadspoorten uit.

Het is 23 juli 1453. Het hertogelijke leger heeft intussen alle strategische posten ingenomen en zit voor een groot deel verscholen in de beboste vallei van de Leebeek te Gavere. De resterende opstandelingen in het kasteel dienen zich na een zware beschieting noodgedwongen over te geven. Eén voor één worden ze aan de bomen opgehangen...

Om 13 uur krijgen de voorposten van beide legers elkaar in het vizier .

Als John Fox plots zijn paard de sporen geeft en naar het vijandelijk kamp overloopt, bemerken de Gentenaars dat ze verraden werden. In allerijl worden de manschappen, nog vermoeid van de urenlange mars, in slagorde opgesteld want de eerste aanvallers stormen al op hen toe. De Gentse artillerie treedt in werking en zaait aanvankelijk veel verwarring. Maar in volle gevecht ontstaat er plots paniek in de Gentse rangen... Er wordt geschreeuwd: 'Vliedt! Vliedt!' en er volgt een geweldige ontploffing. Een brandende lont is op een buskruitwagen terecht gekomen... Die alarmkreet en de ontploffing brengen zo'n verwarring teweeg in de Gentse rangen dat de eerste batalje of slagorde doorbroken wordt. Velen slaan op de vlucht. Als de Bourgondiërs dit bemerken, stormen ze met volle kracht weer vooruit en richten een ware slachtpartij aan. Ze zijn nu meester van het slagveld. Alle achtervolgden worden afgemaakt of verdrinken in de Schelde. Een elite van zo'n 1000 dappere Gentenaren heeft zich kunnen terugtrekken in een bebost terrein, vlak tegen de Schelde nabij Eke. Zij zijn vast besloten zich tot de laatste man te weer te stellen, in de hoop hun stad voor plundering te kunnen behoeden. Bijna twee uren houden ze deze ongelijke strijd nog vol, tot de laatste man is gesneuveld.

Bijna heeft Filips de Goede, zelf een onversaagd ridder, in deze laatste bloedige fase er het leven bij ingeschoten. Nadat hij zijn troepen weer heeft verzameld, wil hij kost wat kost dezelfde avond nog Gent bereiken, om het door zijn troepen te laten plunderen ! Het verhaal van deze veldslag wil echter dat een boer de hertogelijke plannen overheerpt, doordat hij verplicht wordt de vijandelijke troepen de kortste weg naar Gent te wijzen, maar- gewild of ongewild? -hen naar hun vertrekpunt terugvoert. De avond is gevallen en Filips besluit in Gavere te overnachten.

De volgende dag zendt hij een delegatie naar de verslagen stad om zijn vredesvoorwaarden op te leggen: het verlies van de gemeentelijke vrijheden, een loodzware boete van 350.000 goudstukken en op 30 juli zullen 2000 ingezetenen hem persoonlijk om genade komen smeken! Voor Gent is het verlies aan mensenlevens een vreselijke beproeving: bijna de helft van zijn weerbare mannen zijn in de rampzalige slag gebleven ...

Als herinnering aan dit heroïsch gebeuren worden in 1953 en 1954, 500 jaar na de feiten, in Gavere en Semmerzake monumenten opgericht. Te Semmerzake worden trouwens in de

volksmond nog de namen als 'de Rode Zee' en 'de Bloedmeers' bewaard, hoewel die geen betrouwbare plaatsaanduiding voor de veldslag zelf inhouden.

6. Egmont en het prinsdom Gavere

Sinds 1325 zijn de Gaverse bezittingen herhaaldelijk van adellijke eigenaar verwisseld: de Fiennes, de Laval's, de Baucourts van Eine en tenslotte, in het begin van de luisterrijke maar tragische 16e eeuw, een Luxemburgs huis. Jacob, graaf van Egmont, gehuwd met Françoise van Luxemburg, die langs zijn moeder ook het Zottegemse inpalmt, laat dit met Gavere verenigen. Van zijn landsheer, de jonge maar oppermachtige Karel V, weet hij in 1518 de promotie van de baronie Gavere tot graafschap te bekomen. Zijn weduwe, Françoise van Luxemburg, speelt het in 1540 zelfs klaar om Gavere, met inbegrip van de heerlijkheid Zottegem, tot prinsdom te laten verheffen! Het jaar daarop, bij de plotse dood van zijn 'oudere broer Karel, komen de uitgestrekte bezittingen toe aan Lamoraal, graaf van Egmont (1522 -1568). Deze prins is één van de machtigste politici van zijn tijd, diplomaat, raadsman en succesvol militair opperbevelhebber onder Karel V en Filips II.

Karel heeft de Lage Landen in een immens wereldrijk ingeschakeld. Dit omvat de Bourgondische erflanden, Spanje (dat het pas ontdekte Amerika aan het onderwerpen is), de Habsburgse erflanden in Centraal-Europa, het keizerschap in Duitsland, grote delen van Italië... Daarenboven heeft hij zijn Nederlanden tot een volwaardige staat uitgebouwd, de zgn. 'Zeventien Provinciën' het meest welvarende en artistiek meest bedrijvige deel van Europa! Deze stijgende welvaart kan men zelfs op het Vlaamse platteland vaststellen. Hier en daar kan men al van het eeuwenoude 'drieslagstelsel' afstappen, en in onze Scheldestreek wint ook het verbouwen van vlas veld. Zo zullen bijna alle kleine boerengezinnen 'achter de uren' het linnenweven beoefenen, om beter de eindjes aan elkaar te kunnen knopen. Intussen is echter ook de storm van het Protestantisme opgestoken. Eerst Luther vanuit Saksen, nadien de Wederdopers vanuit het Rijnland en Calvijn vanuit Genève, winnen snel sympathie voor hun nieuwe heilsleer. Amper vier jaar na de eerste aanval van Luther op de gedegenereerde Roomse Kerk, circuleren in 1521 reeds 'ketterse' boeken in onze streken. De zware tijd van hagenpreken, verklikking, vonnissen, terechtstellingen en verbeurdverklaringen is aangebroken... Met de beruchte 'beeldenstorm' in de zomer van 1566 komt de geschiedenis van de Nederlanden in een rampzalige stroomversnelling terecht...

Als gouverneur van Vlaanderen, waar de nieuwe ideologie vaste voet heeft gekregen in alle lagen van de bevolking, is Egmont niet geneigd keihard tegen de 'ketteren' op te treden. Zoals zijn vriend en collega, Willem van Oranje, hoopt hij op een *modus vivendi* en meer autonomie t.o.v. het hof in Madrid. Maar Filips II voelt zich beledigd door de beeldstormerij en de laksheid van vele overheden t.o.v. de nieuwlichters, en grijpt drastisch in. Hij stuurt Alva met militaire en politieke volmachten naar de eigenzinnige Nederlanden. Egmont beoordeelt deze nieuwe politieke koers verkeerd en betaalt de rekening... Op 5 juni 1568, op de Grote Markt in Brussel, komt het dramatisch einde van deze staatsman en gaat hij als een soort 'martelaar' de geschiedenis in. Beticht van hoogverraad, samen met zijn vriend, de graaf van Hoorne, moet hun halsrechting als afschrikwekkend voorbeeld dienen en alle opstandigheid in de kiem smoren! Tevergeefs: de rebellie van de 'Geuzen' barst nu in volle hevigheid los en onze gewesten zullen gedurende generaties in vuur en vlam gezet worden! De strijd tegen de Spaanse dictatuur en de gruwelijke burgeroorlog zullen uiteindelijk uitlopen op een definitieve scheiding tussen Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden.

De streek en het kasteel van Gavere krijgen ruim hun deel van deze slepende miserie. De zonen van Egmont, vóór alles er op uit om hun bedreigde bezittingen te redden, blinken uit in dienstbaarheid aan het koninklijk gezag. Als grootgrondbezitters staan zij ook erg wantrouwig tegenover het volksprotestantisme, dat op meer sociale rechtvaardigheid aanstuurt. In 1577, kort na de Calvinistische staatsgreep in Gent, worden bv. de pastoors van Asper en Zingem verjaagd, en laten de schepenen er een predikant uit Holland

overkomen, die reeds vroeger in de streek had gepreekt. Ook in Baaigem en Munte wordt een predikant aangetrokken. De inkomsten van de parochie gaan naar de voorganger in de nieuwe leer. Bovenop de ideologische twisten, de strooptochten en het militair schrikbewind van Gentse Calvinistenbenden, Waalse katholieke 'Malcontenten' en Spanjolen komen de ziekten, hongersnood, wolven- en everzwijnenplaag ...

Met de onderwerping van Oudenaarde (1582), Gent (1584) en Antwerpen (1585) aan de Spaanse landvoogd Alexander Farnese, kan de rust terugkeren in het uitgeputte Zuiden... Rust wel, maar ook armoe en ontvolking, want sinds de komst van Alva wijken honderdduizenden naar het Noorden uit om hun geloof, hun leven, hun werk en kapitaal in veiligheid te stellen. Enkele kleine protestantse kernen zullen zich -min of meer verdoken - toch weten te handhaven alhier. Ondanks al deze troebelen blijven de Egmonts prinses van Gavere en dit tot 1717, wanneer Maria Clara van Egmont huwt met een Italiaanse edelman, Nicolaas Pignatelli, neef van de toenmalige paus.

In de 17e eeuw verandert er fundamenteel niet veel. In 1609 sluiten onze landvoogden Albrecht en Isabella met de noordelijke 'Verenigde Provinciën' een voorlopig bestand van 12 jaar. Het allerergste is voorbij maar het blijven meestal 'magere jaren'... Een goed teken voor onze streek is zeker dat Gavere in 1628 het recht krijgt een jaarmarkt te organiseren.

Intussen tonen de invloedrijke bisschoppen, in volle macht hersteld door het Concilie van Trente, zich bijzonder ondernemend om het zwaar gehavend aanzien van de Roomse Kerk te herstellen. Met zachte of harde dwang wordt iedereen naar de 'ware schaaftal' teruggedleid. De laatste haarden van 'ketterij' worden opgespoord en opgeruimd. De godsdienstige en kerkelijke praktijken van herders en gelovigen worden meer nog dan vroeger gecontroleerd en aangewakkerd. Registers van geboorte, huwelijk en overlijden worden voortaan in de parochies behoorlijk bijgehouden.

Ondanks het definitieve vredesverdrag met onze noorderburen (1648: de vrede van Westfalen), blijven onze Spaanse Nederlanden het 'slagveld van Europa'. In zijn mateloze ambitie wil nu de Franse monarch Lodewijk XIV de noordgrens van zijn rijk doen opschuiven tot aan de Rijn, maar de Hollandse Republiek en haar bondgenoten doen natuurlijk alles om dit monsterplan te doen mislukken! De vernielingen, plunderingen, opeisingen over en weer blijven wegen, vooral op onze plattelandsbevolking in de vruchtbare valleien. Een typisch voorbeeld hiervan toont ons de 'uitstervende' parochie Wassene, die in het nabije Vurste zal opgaan...

In de 18e eeuw keert het tij, moeizaam maar goed voelbaar. Hiervoor zorgen de Oostenrijkers, die als Habsburgers, na het uitsterven van de Spaans-Habsburgse lijn, dynastieke rechten op de Nederlanden kunnen doen gelden. In 1713 wordt een zoveelste slepende oorlogsperiode afgesloten met de topconferentie van Utrecht. Voortaan worden wij -via Brussel -vanuit Wenen bestuurd. Vooral onder de daadkrachtige regeringen van Maria-Theresia (1740-1780) en Jozef II (1780-1790) komt er duidelijk beterschap in onze levensvoorwaarden. Het leven op het platteland herpakt zich stap voor stap en de landbouw gaat bij ons zelfs de progressieve toer op, tot grote bewondering van heel Europa !

Betere verbindingswegen over land en water, grote dijkwerken tegen de overstromingen, nieuwe nijverheden, demografische aangroei, meer openbare veiligheid, een meer pragmatische aanpak van het bestuur...alles wijst in een nieuwe richting, de zogenaamde 'Verlichting'.

7. De Franse Revolutie en de fundamentele ommekeer van de 19e eeuw

'Vrijheid! Gelijkheid! Broederlijkheid!': deze humanitaire dromen verwekken enorme verwachtingen en beroering bij de massa en bij de elite, bij de onmachtigen en bij de traditionele machthebbers.

Met de hardhandige machtsovername door de moderne, 'burgerlijke' Franse Republiek (uitgeroepen in 1792) is het leven van onze mensen op tal van punten fundamenteel anders

geworden. Vanuit Parijs worden aan de lopende band allerlei politieke, administratieve, rechterlijke, fiskale en economische veranderingen opgedrongen... Onze tot 'citoyen' gepromoveerde dorpsbewoners staan onder zware druk en begrijpen er vaak niet veel van: een nieuwe kalender, het metriek stelsel, papieren geld, de algemene militaire dienstplicht, de fanatieke vervolging van priesters en religieuzen...De almachtige adel en kerk verliezen hun eeuwenoude voorrechten en vaak ook hun pralerig bezit. In Gavere voelt men sterkst die grote verandering, want de goederen van de schatrijke familie Pignatelli-Egmont worden aangeslagen en publiek verkocht. Nieuwe, 'kleine' eigenaars zullen zich in hun plaats weren om aan de touwtjes te trekken. De adel die toch de Franse Revolutie overleeft of zich in de loop van de 1ge eeuw in de streek komt vestigen, zal nooit meer de macht van voorheen bezitten. De feodale heerlijkheden hebben plaats gemaakt voor 'gemeenten' met een te kiezen burgemeester, schepenen en gemeenteraad. Doch ook hier zal men spoedig aan den lijve ervaren dat grondbezit, geld en relaties niet te onderschatten factoren van prestige en feitelijke politieke invloed te lande blijven, nauwelijks minder dan vóór de revolutie.

De opstand 'voor outer en heerd' van onze behoudsgezinde boeren, de zgn. 'Boerenkrijg' in 1798, loopt tragisch af. Ook in de Vlaamse Ardennen zijn heel wat wanhopige boeren tot de 'brigands' toegetroten...Tevergeefs: na twee maanden guerrilla volgt een complete nederlaag...

Napoleon Bonaparte, door de hogere burgerij aan de macht geholpen, zet orde op zaken. Hij herstelt de binnenlandse orde, hij drukt een compromis met het Vatikaan door, het Concordaat van 1802, dat o.a. de meeste van onze kerken weer voor de traditionele eredienst openstelt en de priesters tot 'staatsbeambten' maakt... De 'Code Civil', zijn nieuwe wetboek, betekent ook een reuzenstap vooruit. Maar voor zijn eindeloze veldtochten doorheen Europa heeft hij steeds meer miliciens nodig...

1815. Met de uiteindelijke nederlaag van Napoleon in Waterloo wordt een nieuwe landkaart van Europa getekend. Het Congres van Wenen en vooral het oppermachtig geworden Engeland beslissen dat Holland, onze voormalige Oostenrijkse Nederlanden en het voormalige prinsbisdom Luik tot één nieuwe staat moeten samengevoegd worden. Slechts vijftien jaar zal dit 'Verenigd Koninkrijk der Nederlanden', onder leiding van de Oranjevorst Willem I, standhouden. Alle goede intenties ten spijt, loopt dit met positieve energie geladen tijdperk op een politieke mislukking uit. Katholieken en protestanten, progressieven en conservatieven gunnen elkaar de gelijkheid en de vrijheid niet. De kontrasterende economische belangen van Noord en Zuid en het hevige verzet van de franstaligen in het Zuiden tegen de kordate taalpolitiek van Willem I doen de rest... De kloof, geslagen in de 16e eeuw, geraakt dus niet gedicht...

Intussen zijn twee merkwaardige processen op gang gekomen die voor de komende anderhalve eeuw het samenleven grondig zullen beïnvloeden. Enerzijds is er de plots opduikende en spoedig onomkeerbare industriële 'omwenteling', en anderzijds de van hogerhand opgedrongen verfransing van de sociale bovenlaag in Vlaanderen. Er is welhaast geen levensaspect te bedenken, of het zal erdoor getekend worden: brood verdienen, levensgewoonten, taal, gerecht en onderwijs, carrière maken...

Het mag gezegd dat het onze streek en Gavere als verzorgend centrum in het bijzonder, in deze 'Hollandse' tijd behoorlijk voor de wind gaat dank zij het marktlevens, het drukke transport op de Schelde en een hele reeks traditionele nijverheden zoals het verwerken van cichorei en boekweit, het leerlooien en het brouwen en vooral de nog alom beoefende linnenweverij.

1830. Het Zuiden, geruggensteund door Frankrijk natuurlijk, bevecht zijn onafhankelijkheid. Katholieken en liberalen uit het Zuiden, ondanks hun verschillende programma's, vinden elkaar toch in een 'monsterverbond', dat opkomt voor vrijheid van onderwijs, drukpers en de pariteit inzake openbare ambten tussen Belgen en Hollanders Maar de plots oplaaiende barricadestrijd, de zgn. 'Septemberdagen', giet olie op het vuur en mondt uit in de

proclamatie van de onafhankelijkheid (4 oktober). De weg ligt open voor een nieuwe wezenlijk liberale grondwet, het kiezen van een eigen 'Nationaal Congres' dat zich met overgrote meerderheid uitspreekt voor een grondwettelijke monarchie. De gealarmeerde Europese grootmachten accepteren tenslotte deze onverwachte gang van zaken, maar leggen het jonge België en zijn vorst Leopold I de verplichte neutraliteit op. Merkwaardig hoe deze nieuwkomer het staatsstuur hanteert en de verschillende politieke formaties -embryo's van onze moderne partijen -tot samenwerken weet te brengen in het belang van de broze nationale zelfstandigheid.

In het midden van de 19e eeuw maken wij een beroerde tijd door, die generaties zal aanslepen. Er zijn niet alleen de opeenvolgende aardappelmisogsten en epidemieën die de plattelandsbevolking uitdunnen en verlammen, maar er is ook het spook van de oncontroleerbare 'vooruitgang'. Het is alsof de grootste 'vijand' nu opduikt in de naburige steden: de grootschalige, gemechaniseerde textielnijverheid. De tot dan toe afmattende maar lonende huisarbeid van duizenden spinners en wevers is ten dode opgeschreven. De weerslag van dit samentreffen van verschrikkelijke problemen is vernietigend: massale honger en ondervoeding, ziekten als tyfus, rachitis en tering, bedelarij en kinderverwaarlozing worden dagdagelijkse realiteit. Opstandigheid wordt door de gendarmen onderdrukt en door de rechters geregeld.

Ongeletterdheid en politieke onmacht maken het leven nog uitzichtlozer. Men moet centen hebben en 'cijns' kunnen betalen om te mogen stemmen of een proces te winnen. Wie nog iets durft, emigreert, desnoods in het blinde weg... Of men trekt, desnoods tegen beter weten in, op zoek naar werk in de vijandige stad, waar ook honger is...

De kloof tussen het gewone volk, waarvan de volkscultuur zienderogen afbot en de in het Frans opgevoede bovenlaag en hun naar alle posten grijpende navolgers, is nu compleet. Ook de Kerk komt niet tot fundamentele oplossingen. Het platteland is haar bolwerk en zij neemt dus de traditie en de katholieke deugden 'in bescherming' tegen de alarmerende mentaliteitsverandering, die zich -via fabrieksarbeid en trein en verboden vergaderingen van 'goddelozen' -vanuit de steden aan 't voltrekken is... Intussen raken de twee grote burgerlijke partijen, katholieken en liberalen, inwendig verdeeld over de vraag of de kleine man wel een stem verdient. Tegen het einde van de eeuw gaan zich dan ook radicale nieuwe groepen en partijen aftekenen, die het tegen de conservatieve burgerij zullen opnemen. Zo start in 1885 de 'Belgische Werkliedenpartij', die als eerste programmapunt het felomstreden algemeen stemrecht vooropstelt. In 1887 breken heel wat radicalen uit het conservatieve liberale keurslijf om een 'Progressistische partij' te lanceren, die voor dezelfde democratische rechten zal opkomen als het socialisme. In 1893, jaar waarin dit algemeen (nog meervoudig) stemrecht met straatgeweld en grote stakingen wordt afgedwongen, wordt de 'Christene Volkspartij' gesticht, die het katholieke blok geducht aan de tand gaat voelen.

Ook rond de eeuwwisseling stapelen de moeilijkheden zich eens te meer op en kan men van een slepende, structurele malaise spreken. Meer dan ooit tevoren blijkt het lot van onze mensen gebonden aan krachtverschuivingen die -onzichtbaar voor hen -zich ergens ver weg voordoen, in de stad, in het parlement, in het concurrerende buitenland, in overzeese continenten... Zo gaat het onze boeren minder goed vanwege de alsmaar toenemende invoer van goedkoper buitenlands graan of omdat zij de mechanisatie niet aankunnen. Talloze kleine boerenbedrijfjes gaan onderuit, een trend die zich ook doorheen de 20e eeuw zal verder ontwikkelen.

Ook de voor onze streken zo typische, traditioneel sterke artisanale sector krijgt het steeds erger te verduren, want de geïndustrialiseerde massagoederen dringen traag maar zeker in alle sectoren van het dagelijks leven binnen.

8. De 20e eeuw: twee wereldoorlogen en hun gevolgen...

De dieperliggende krachten, die de samenleving vaak op zijn kop gezet hebben in de loop van de 19e eeuw, blijven ook in onze eigen 20e eeuw doorwerken en dan nog vaak verhevigd en in versneld tempo. Wel worden er nu -vlotter dan toen -middelen uitgedokterd om de ergste neveneffecten van deze schokkende veranderingen op te vangen en bij te sturen.

Ons kleine landje, voordelig maar daardoor ook zeer kwetsbaar gelegen 'op het kruispunt van West-Europa', is sinds 1830 wonderwel van echte oorlogen gespaard gebleven.

Maar het krijgt in de 20e eeuw, voor velen binnen één mensenleven, tweemaal de volle laag van niets ontziend oorlogsgeweld en onbeschrijflijke oorlogsellende. Koning Leopold II (+ 1909) heeft reeds die zware internationale moeilijkheden voelen aankomen en preventief de wet op de persoonlijke dienstplicht (ter vervanging van het 'lotelingenstelsel') doorgedruwd en een beschermende gordel van forten laten bouwen, vooral rond de wereldhaven Antwerpen.

1914

Onze grote buurstaten Engeland, Frankrijk en Duitsland zijn uitgegroeid tot op expansie beluste industriereuzen en koloniale grootmachten die elkaar beloeren. Onze Belgische internationale neutraliteit -en koning Albert (1909-1934) wil die ten allen prijze verdedigen -blijkt van papier te zijn, wanneer het Duitse keizerrijk voor de krijgsoperaties tegen de 'erfvijand' Frankrijk, langs de kortste weg wil doorstoten. Op het Duitse ultimatum volgt een algemene mobilisatie. Ons land wordt brutaal onder de voet gelopen, maar aan de IJzer houden ons Belgisch leger en zijn bondgenoten stand, vier jaar, met succes, maar ten koste van ontelbare levens en onnoemelijke offers. Naast de tragische loopgravenoorlog is er de miserie van een keiharde Duitse militaire bezetting, verklikking, ondervoeding, smokkel- en zwarte marktpraktijken...

11 november 1918 is dan ook voor al wie het mag meemaken, 'de schoonste dag van 't leven'!

Sindsdien is het leven in ons land eens te meer 'anders geworden'.

De 'interbellumtijd' 1918-1940 (de periode tussen beide wereldoorlogen) is nerveus en steekt boordevol problemen, die vooral politiek nog ingewikkelder blijken te zijn dan in de vooroorlogse jaren.

Sinds het invoeren van het algemeen enkelvoudig stemrecht in 1919 (alleen voor mannen; de vrouwen moeten voor de parlementsverkiezingen wachten tot 1949!) kan geen van de drie grote partijen alleen nog een duidelijke verkiezingsmeerderheid halen en dringen zich dus coalitie- en compromisregeringen op. Nog veel problematischer is het verschijnen kleinere radicale partijen: die weliswaar tot oppositie veroordeeld zijn, maar de traditionele blokken voor sterke uitdagingen plaatsen. De nog sterke sociale ongelijkheid en vooral de beklemmende economische crisissfeer die zich van een verscheurd en ontspoord Europa heeft meester gemaakt, werkt de doorbraak van 'totalitaire' partijen in de hand. Deze drijven ongestraft de spot met de mankende democratie die voor de slepende crisis geen pasklare oplossingen heeft en a.h.w. van het ene politieke schandaal naar het andere sukkelt. In Italië en Duitsland grijpen deze fascistische partijen onder Mussolini en Hitler met succes naar de macht. Het uur der dictators, der nieuwe heilsprofeten is aangebroken! Ook in ons land kijken velen -en vooral zij die verbitterd zijn over de onrechtvaardige toestanden binnen de door de Franstaligen misbruikte Belgische staatsstructuur -bewonderend op naar de politieke krachtpatserij van die 'Nieuwe Orde' en verwachten er ook bij ons heil van... Zo verschijnen in de dertiger jaren het Verdinaso, het V.N.V.en de Rex-beweging die zich uitgesproken anti-Belgisch opstellen. De verkiezingen van 1936 zijn een teken aan de wand...

Hoewel de allergenste kwalen die zo zwaar drukten op de volksgezondheid in de vorige eeuw, bezworen zijn, blijft het leven in de jaren '20 en vooral '30, zeer hard voor hele bevolkingsgroepen. Vele landbouwers moeten het opgeven. Het leven in onze dorpen, vooral Gavere en Semmerzake, wordt sterk getekend door het harde leven in de steenbakkerijen en de slopende seizoenarbeid ver van huis, in die steenbakkerijen of de suikerbietcampagnes.

Meerdere wijken worden 'slaapwijken' en het aantal kleine herbergen is onoverzienbaar... Ook vindt de kleine fabriek de weg naar ons platteland. Wordt dit vanwege zijn rustiger sociaal klimaat verkozen? IJzerverwerkende nijverheden, vlasverwerking en confectie openen de rij.

1940

Men heeft de tweede wereldoorlog voelen aankomen! Reeds jaren van te voren worden, in spoedtempo, in het gebied tussen Leie en Schelde, een paar honderd bunkers gebouwd als verdedigingslinie voor het 'tête de pont de Gand', lopend van de Schelde te Wetteren tot aan de Leie in Deinze. Baaigem, Vurste en ook de omliggende dorpen en vooral de hoogte van Semmerzake krijgen van deze bunkers ruim hun deel. In de meidagen van '40 bij de eerste zware gevechten, spelen ze even een rol, maar geen beslissende, want het Belgische leger trekt zich spoedig achter de Leie terug en capituleert kort nadien... Opnieuw moeten onze verslagen mensen onder het zware juk van een uitzichtloze oorlog door. De beslissende veldslagen worden nu verder van ons weg geleverd dan in '14-'18, maar de spanningen en de zorgen van de bezettingstijd '40-'45 zijn er niet minder om. De onzekerheid en de angst en de opgekropte verbittering... De radeloze vlucht in mei '40, de verplichte tewerkstelling, het onderduiken, de inkwartieringen, de plunderingen, de verklikkingen, de plotse razzia's door de almachtige Gestapo, de systematische jodenvervolging, het transport van vele van onze jongens naar fabrieken in Duitsland, de deportaties van politieke tegenstanders of van onschuldigen naar de grimmige concentratiekampen, de foltering en de gaskamers, de dreigende luchtaanvallen...

De onmenselijkheid van dit vernietigingstijdperk, dat 'eindigt' met de nieuw onheil voorspellende atoombommen op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki in augustus 1945, blijft een onuitwisbare smet op de geschiedenis van Europa en van heel de wereld.

Reeds in september '44 kunnen onze mensen in België weer vrij ademen, want ze worden 'bevrijd' door Polen, Canadezen, Tommies, Yankees...

Maar opgelost zijn onze problemen daarmee helaas niet. Wij zullen in de naoorlogse jaren, vooral dan 's winters, nog fameus 'afzien'. Europa is fysisch en financieel kapot en gaat gebukt onder morele ellende, die vooral onze binnenlandse politiek nog lang zal vergifigen...

1995

"de oorlog is vijftig jaar voorbij"...

In die halve eeuw is op het lokale vlak de rol van Gavere en directe omgeving als verzorgingscentrum sterk toegenomen: via scholen, dancing en sportterreinen, via administratie, brandweer en militaire basis, via banken, post, grootwarenhuizen, via containerpark, rusthuis en bibliotheek...

9. De fusiegemeente Gavere

In 1976 wordt over het ganse land de 'operatie fusie' doorgedruwd. Voor de aanpalende kleinere plattelandsgemeenten, die als sinds mensenheugenis op Gavere en zijn wekelijkse markt waren afgestemd, komt de regeling min of meer als logisch over, al wordt de samensmelting der besturen en diensten niet onverdeeld toegejuicht. Voor het volkrijke Asper over de Schelde, dat zich veel autonomer ontwikkeld heeft, is deze politieke gang van zaken veel minder vanzelfsprekend. De fusie roept er zelfs sterke weerstanden op, omdat bv. de natuurlijke binding met Zingem verbroken wordt. Maar via de gemeenteverkiezingen

in 1977 weet het kiezerskorps van Asper handig een mouw te passen aan de nieuwe situatie.

Wij leven nu tussen dorp en stad. In 1979 werd de 10.000e inwoner gevierd. De bevolking groeit zienderogen en iedereen kan met eigen ogen de vele uiterlijke veranderingen volgen. Denken wij maar aan de inkrimping van het aantal boerderijen, de inwijking van de op groen en rust beluste stedelingen, de uitbreiding van de woonzones, lintbebouwing, sociale woonwijken en verkavelingen, de inplanting van tal van eigentijdse bedrijven en de creatie van kleine industriezones, de schaalvergroting van de kweekmethodes, de bloemisterijen, de ruilverkavelingen, het rechte trekken van de Schelde, de inplanting van nieuwe inwonersgroepen en moderne dienstverleningen, eigentijdse sportaccommodaties en nog veel meer...

10. Bronnen en historisch archief m.b.t. streekgeschiedenis

De bronnen kan u raadplegen in de Gemeentelijke Openbare Bibliotheek van Gavere.

Onderstaande teksten kan men raadplegen in de gemeentelijke bibliotheek. De lettertjes spreken voor zichzelf : A = Asper, B = Baaigem, D = Dikkelvenne, G = Gavere, S = Semmerzake, V= Vurste.

1. Geschiedenis Asper -Baaigem -Dikkelvenne -Gavere -Semmerzake - Vurste (Frans De Potter en Jan Broeckaert, 1869)
2. Geschiedenis Asper (Oscar Van Driessche, 1961) A
3. Geschiedenis van de Koninklijke Schuttersgilde St.-Sebastiaan Asper (Willy Van Oer Heggen, 1983) A
4. a. Geschiedenis van Gavere (Antoine De Smet -Robert Timmermans, 1963-64) G
b. Geschiedenis van Gavere (Antoine De Smet -Luc Ohondt, 1980) G
c. Geschiedenis Gavere (Antoine De Smet-L. Dhondt, herziene uitgave, 1982) G
5. Reuzen van Gavere (Felicien Verstraeten, 1965) G
6. Geschiedenis Brandweer Gavere (Marc Van Den Daele, 1982 -2 exemplaren) G
7. Postgeschiedenis (W .A. Lambert, 1983) G
8. Aangename kennismaking met Gavere (O. De Moor, in: Toerisme in Oost-Vlaanderen, 1970 nr. 5) G
9. Semmerzake geschiedkundig, geografisch, menselijk, landbouwkundig (Gemeentekrediet van België, 1953) S
10. De Scheldevallei te Gavere (Biotoopstudie) (Lilly le Roy, 1984)
11. Ontstaan Sas van Asper (H. Vanderstraeten, 1982) A
12. Demografische studie Asper in de laatste decennia (Paul Vermeulen, 1974) A
13. Le Cimetiere Franc de Semmersaeke (Jos Maertens de Noordhout, 1940) S
14. La Bataille de Gavre (Victor Fris, 1940) G
15. Semmerzake (Antoine De Smet, 1985) S
16. De Merovingische beschaving in de Scheldevallei (A. Van Doorselaer) S
17. De Merovingische periode in Oost-Vlaanderen (K. Van Der Gucht) S
18. De Merovingische nederzettingsceramik (Semmerzake) (K. Van Der Gucht, 1981) G
19. Cuivre Commemoratif de Marguerite de Gavre Escornaix (Comte Christian de liedekerke Beaufort) G
20. De fontein te Gavere 200 jaar oud (A. De Smet, in Zottegems genootschap voor Geschiedenis, Handelingen II, 1985)
21. De kerk van Asper (Frans Van den Driessche, 1960) A
22. Geschiedenis van Asper (F. De Potter en J. Broeckaert, 1869) A
23. Geschiedenis en artistieke wetenswaardigheden van de St. Martinus-kerk te Asper A
24. Geschiedkundig overzicht gemeente Asper (2 explaren). A
25. Geschiedenis St. Martinusparochie Vurste (Emmanuel De Kinder, 1983, 2dln) V
26. Oude families uit Vurste 1577 -1960 (E. De Kinder) V

27. Overleden parochianen Vurste 1853 -1920 (E. De Kinder) V
28. Overleden parochianen Vurste 1920 -1983 (E. De Kinder) V
29. Geschiedenis Baaigem (Dr. Denis Piens, z.d.) B
30. 1 Map met 6 pentekeningen (A. De Smet, 1984) G
31. Gavere centrum land van Gavere (A. De Smet-R. Timmermans, uitg. V. T .B. 1970) G
32. Gavere -Gemeentegids (1978) G
33. Gids voor de St.-Martinuskerk te Asper (uitg. Davidsfonds, 1981) A
34. Het Duiventorenpad te Asper (uitg. Vakantiegenoegens 1975) A
35. Afschriften familienamen Semmerzake (E.H. De Wilde) S
36. Het orgel van de St.-Pietersbandenkerk Semmerzake (A. De Smet, 1986) S
37. Asper, Gavere en Zingem: tussenschakels in de bevolkingsmigraties platteland - stad (I. Vanderstraeten en I. De Smet)
38. Popp-kaart Dikkelvenne (Popp-kaarten in de "Atlas cadastral parcellaire" geven de situatie ca. 1850 weer) D
39. Popp-kaart Gavere G
40. Popp-kaart Baaigem B
41. Popp-kaart Semmerzake S
42. Popp-kaart Vurste V
43. Popp-kaart Asper A
44. Archeologische opgravingen Asper (Frank Vermeulen, 1986) (Engels) A
45. Archeologische opgravingen Asper (Frank Vermeulen, 1986) (Nederlands) A
46. Programmabrochure n.a.v. inspelning Van Peteghem orgel te Semmerzake (1982) S
47. Wandelroutes Gavere (A. De Smet, 1983) G
48. Romeinse nederzetting en begraafplaatsen Asper (uitg. De leiegouw) A
49. Van Haspra tot Asper (Martine Vermeiren-Vanwelden e.a., uitg. Davidsfonds, 1987) A
50. Het kasteel Grenier te Gavere (A. De Smet, in: Zottegems genootschap voor Geschiedenis, Handelingen III, 1987) G
51. Jubelboek 50 jaar Bakkersbond Oost-Vlaanderen' (Dirk De Visscher) 1987 G
52. De landbouw van de gemeente Gavere. Studie van de groeiomoeilijkheden en van de bedrijfsopvolgingssituatie (thesis R.U.G., Dirk Pottier, 1979) G
53. Reeks van 5 pentekeningen 'Baaigem' (A. De Smet) B
54. Reeks van 12 pentekeningen 'Gavere vroeger' (A. De Smet) G
55. Reeks van 7 pentekeningen 'Gavere fusie' (A. De Smet) G
56. Schepensbrief m.b.t. Bochoute- 1249 (in: land van Aalst, jg. VI, 1954,nr.2) D
57. Een Gallo-Romeins beeldje te Semmerzake (F. Vermeulen -I. Bauters, in: VOBOV-INFO: Oudheidkundig bodemonderzoek in Oost-Vlaanderen) S
58. Programmabrochure 'In memoriam louis De Meester' (1904-1987)' (Bijloke Gent, 12.12.1988)
59. Histoire de la maison de Gavre et de Liedekerke, dl. I (Guy de Liedekerke, Brussel 1969) G
60. Histoire de la maison de Gavre et de Liedekerke, dl. II G
61. Duiventorens in Oost-Vlaanderen (Oscar Depraet, uitg. Koninklijke Bond van Oost-Vlaamse Volkskundigen, 1966)
62. Openluchtspeel St.-Christiana (Dr. De Ganck, 1965) D
63. Kadastergegevens uit 1822 m.b.t. belastbare opbrengsten te Asper, Baaigem, Dikkelvenne, Gavere, Semmerzake en Vurste
64. Geschiedenis van de staande wip van St.-Sebastiaansgilde te Gavere (1987) B
65. Baaigem (A. De Smet, 1989) G
66. Het kasteel van Gavere (A. De Smet, in: Zottegems Genootschap voor Geschiedenis, handelingen IV -1989)
67. Reeks van 4 postkaarten 'Dikkelvenne' (A. De Smet) D
68. Voettochten door Gavere (A. De Smet, V.V.V. 't Gaverland, 1987) G
69. Fietstochten door Gavere (A. De Smet, V.V.V. 't Gaverland, 1988) G
70. Brochure Louis De Meester (Mark en Simon De Smet, 1988) G
71. Brochure Koninklijke Fanfare St.-Cecilia Gavere 1805-1990 G

72. Kasteel Grenier te Gavere, (A. De Smet, in: De Woonstede sept. 1990) G
73. Brochure "Dirk Brossé 500 R.C. Gavere" (J.M. Schepens, 1990) G
74. Renteboek van de Heerlijkheid Bochaute Dikkelvenne, 1991 D
75. Verering van St.-Christiana te Dikkelvenne en Dendermonde (in: Zottegemse Genootschap voor Geschiedenis, 1991) D(A.De Smet)
76. Kasteel Borgwal te Vurste, (in: "De Woonstede", dec. 1991) V
77. Fontein te Gavere (Roland Vandersickei, 1992) G
78. Fietstochten door Gavere (A. De Smet, uitg. V.V.V. 't Gaverland, 1992 II) G
79. Voettochten door Gavere (A. De Smet, uitg. V.V.V. 't Gaverland, 1992 II) G
80. De Vlaamse Ardennen (Omer Wattez, 1926 heruitgave Stichting Omer Wattez) G
81. De definitieve migratie in de gemeenten Gavere, Asper en Zingem, periode 1951 - 1980 (proefschrift lic. I. Vanderstraeten, 1984) G
82. Alles op zijn tijd, druppelsgewijze (Daniel van den Broecke, 1988) A
83. Dikkele (Nestor Petit -Frans Blommaert)
84. Asper gemeentegids A
85. St. Bavokerk Baaigem (Denis Piens, A. De Smet, 1992) B
86. Tekeningen (gravure van monumenten, V.V.V. 't Gaverland) B
87. Kasteel Grenier te Gavere, Le chateau Grenier a Gavere (A. De Smet, uitg. Luchtmacht A.T.C.C.) G
88. Brochure "Carlos Dierickx 40 jaar burgemeester" (J.M. Schepens, 1993) G
89. Problemen van de Middeleeuwse geschiedenis in het licht van de plaatselijke geschiedenis (E.H. J. De Wilde) S
90. Littekens van de plaatselijke geschiedenis (E.H. J. Oe Wilde) S
91. Bronnen door de plaatselijke geschiedenis(E.H.J. Oe Wilde,Gent 1954) S
92. Opbouwen uitbouw van de plaatselijke geschiedenis (E.H.J. Oe Wilde, 1981) S
93. De Merovingische beschaving in de Scheldevallei (M. Van der Gucht, Kortrijk 1981) S
94. Kroniek van de familie Stockman-Oaneels, (Luc Stockman, Aalter, 1980) D
95. Onthaalgids van de luchtmacht A.T.C.C., sept. 1980 G
96. Gavere vroeger en nu, (Fr. en Ned.,uitgave van de Luchtmacht A.T.C.C.) S
97. Opgravingen te Asper (Frank Vermeulen, in: Leiegouw 1988) A
98. Het Uithof van de abdij Ninove te Dikkelvenne Bochoute (Luc Van Durme, 1985) D
99. St. Pietersabdij van Dikkelvenne, 734-1098 (Luc Van Ourme, in: 'Heemkunde', jg. 20, 1988) D
100. Fietsroutes vanuit Gavere (2) (uitg. V. V. V. 't Gaverland 1993) G
101. Kuierend door Baaigem. (In: Toerisme in Oost-Vlaanderen, 1978 nr. 3) B
102. Groot Gavere (M. De Tremmerie, in: Toerisme in O.VI. 1987 nr. 2) G
103. De fontein te Gavere is 200 jaar oud (A. De Smet, in: Toerisme in O.-VI. 1981 nr. 5) G
104. Scheldedorpje Vurste als een zakdoek met rimpels (M. De Tremmerie, in : Toerisme in O.VI. 1991 nr. 5) V
105. Prinsenmolen (M. De Tremmerie) B
106. La maison de Gavre et de Liedekerke (deel 1) (Raoul de Liedekerke) G
107. La maison de Gavre et de Liedekerke (deel 2) (Raoul de Liedekerke) G
108. De Sluis te Asper (In: Zottegemse Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde, Handelingen VI -1993) (A.De Smet) A
109. St. Petruskerk Dikkelvenne (A. De Smet, 1993) D
110. Egmont (Jos Van Rooy,uitg. Nederlandse Boekhandel Antwerpen,1976) G
111. Egmont (Jos van Rooy, uitg. Davidsfonds, 1942) G
112. Uit het oude prinsdom der Egmonfs (Sander Evrard, uitg. Zottegemse Culturele Kring, 1969) G
113. Gavere vondsten (Sander Evrard, Uitg. Zottegemse Culturele Kring, 1975 -76) G
114. Het proces Van Egmont (Deel1) (Leon De Vos, uitg. Zott.K.K., 1974) G
115. Het proces Van Egmont (Oeel2) (Leon Oe Vos, uitg. Zott. K.K., 1974) G
116. Genealogische Kroniek van het geslacht van Egmont (Dirk Wouters, uitg. Zott.K.K 1968) G

118. Raadsels en gissingen omtrent Burcht en Egmontkasteel te Zottegem (Dirk Wouters, uitg. Zott.K.K., 1968) G
119. De burcht en het Egmontkasteel te Zottegem.(In : Monumenten en Landschappen, nr.3) G
120. Herdenking Slag bij Gavere 1453-1953 (Robrecht Maes, Gent 1953) G